

Uraohjaus ammattikorkeakoulussa

Erja Kurrila

Laatupäällikkö, TtM

Satakunnan ammattikorkeakoulu

erja.kuurila@samk.fi

Tiivistelmä

Tutkimuksessa kuvataan, millaista uraohjausta ammattikorkeakoulussa annetaan, sekä selvitetään ohjauksen tehostamisen mahdollisuuksia. Teoreettisena taustana käytetään Hodkinsonin & Sparkesin (1997) uranvalinnan päätöksenteon teorian, Mitchellin, Lewinin ja Krumboltzin (1999) suunnitellun sattuman teorian ja Savickasin (2005) uran rakentamisteorian keskeisiä käsitteitä. Aineisto kerättiin keväällä 2009 Satakunnan ammattikorkeakoulun neljältätoista (14) tutoropettajalta, jotka kirjoittivat kertomuksen aiheesta uraohjaus. Aineisto analysoitiin sisällön analyysillä. Tutkimuksen tuloksena saatiin esille joitakin parantamistoimenpiteitä uraoh-

jauksen tehostamiseksi. Uraohjaus tulisi kohdentaa nykyistä paremmin erilaisena eri opiskelijoille, ja ohjauksen keskiöön tulisi nostaa alavalinnastaan epävarmat opiskelijat, joilla on vaikeuksia kiinnittyä koulutusalansa. Opiskelijoita tulisi ohjata tietoisesti tunnistamaan erilaiset sattumalta eteen tulevat asiat elämässään ja käyttämään niitä hyväkseen työurallaan. Uraohjaajana toimivalle henkilölle tulisi asettaa pätevyysvaatimuksena ohjausalan opintojen suorittaminen. Lisäksi ammattikorkeakoulun uraohjauksen työelämälähtöisyyttä tulisi lisätä.

Avainsanat: *uraohjausprosessi, uraohjaaja, ammatinvalinnan ohjaus*

Johdanto

Korkeakouluissa tarvitaan nykyistä enemmän uran ohjaamista, sillä korkeakoulujen tulee tehostaa opintojen ohjausta, jotta tutkinnot suoritetaan tavoiteajassa ja opiskelijat siirtyvät työelämään nykyistä nopeammin. Koulutuspoliittiselta kannalta tarkasteltuna opintojen ohjauksen kehittäminen liittyy koulutuksen tehokkuuden lisäämiseen, keskeyttämisen vähentämiseen ja läpäisyn nopeuttamiseen. Ammattikorkeakoulutuksen läpäisyaste tulisi saada nostetuksi nykyisestä noin 70 %:sta vähintään 80 %:iin. (Koulutus ja tutkimus 2007–2012, 11–12, 37; OPM 2010, 18–22.) Ammattikorkeakoulujen ongelmia ovat opiskelijoiden alavalintojen vaikeudet, opiskelun pitkittyminen ja opintojen keskeyttäminen. Huolimatta opetuksen ja ohjauksen tehostamistoinnista, näitä ongelmia ei ole saatu poistettu. (Laitinen & Halonen 2007, 9; Vuorinen & Valkonen 2001, 9.) Ammattikorkeakoulujen nuorten tutkintoon johtavissa koulutusohjelmissa opintonsa on keskeyttänyt valtakunnallisesti 4,0–16,1 % opiskelijoista vuodesta 2006 vuoteen 2009 (OKM tietokannat 2009).

Tässä tutkimuksessa kuvataan, millaista ammattikorkeakoulun uraohjaus on, sekä selvitetään ohjauksen tehostamisen mahdollisuuksia. Tutkimuksen avulla pyritään paitsi täydentämään aikaisempien tutkimusten jättämiä tiedontarpeita, niin myös arvioimaan kolmen postmodernin urateorian hyödyllisyyttä ja käyttökelpoisuutta uraohjauksessa. Teoriat ovat Hodkinsonin & Sparkesin (1997) uranvalinnan päätöksente-

koteoria, Mitchellin, Lewinin ja Krumboltzin (1999) suunnitellun sattuman teoria, ja Savickasin (2005) uran rakentamisteoria. Tämä raportti on osa väitöskirjatutkimusta, jossa on tutkittu uraohjausta sekä tutoropettajien että opiskelijoiden kokemuksina. Artikkelissa raportoidaan tutoropettajien näkemykset uraohjauksesta.

Tutkimuksessa selvitetään valittujen taustateorioiden keskeisten käsitteiden mukaisesti, tunnistavatko tutoropettajat opiskelijoiden erilaiset toimintahorisontit ja erilaiset ohjaustarpeet, ja ottavatko he nämä huomioon uraohjauksessa. Lisäksi selvitetään, tunnustavatko ohjaajat sattuman merkityksen uran suunnittelussa ja ohjaavatko he opiskelijoita sattumien hyväksikäyttöön. Tutkimuksen avulla pyritään saamaan myös näkemystä siitä, onko ohjaajan pätevyydellä merkitystä ohjauksen onnistumiseen.

Tutkimuskysymykset

1. Millaista uraohjausta opiskelijat tarvitsevat tutoropettajien näkemysten mukaan?
2. Millaista uraohjausta tutoropettajat antavat opiskelijoille?

Menetelmä

Aineiston keruu

Vastaajiksi pyysin harkinnanvaraisesti noin sadasta tutoropettajasta 25 kehittämishalukasta opettajaa, joista 20 ilmoitti suostumuksensa osallistua tutkimukseen. Kehittämishalukkaiksi tutoropettajiksi määrittelin ne, jotka olivat osallistuneet aktiivisesti opiskelijoiden ohjaustoiminnan kehittämiseen osallistumalla kehittämispalaveriin ja tuomalla aktiivisesti ja rakentavasti näkemyksiään esille. Valitsin

vastaajia liiketoiminnan, sosiaali- ja terveysalan, sekä tekniikan koulutusaloilta, jotta tutkimusympäristönä toimivan Satakunnan ammattikorkeakoulun eri alojen kirjo tulisi edustetuksi.

Keräsin aineiston alkukesällä 2009. Lähetin pyynnön esseen kirjoittamisesta tutoropettajille, ja ohjeistuksessa pyysin heitä lähettämään kertomuksensa minulle sähköpostitse. Näin saatoin siirtää aineiston suoraan käyttämäni QSR NVivo-tietokoneohjelmaan. Pyysin tutoropettajia kirjoittamaan esseen otsikolla Uraohjaus, ja kehotin heitä pohtimaan aihetta seuraavien apukysymysten valossa:

1. Millaista uraohjausta opiskelijat mielestäsi tarvitsevat opintojen alkuvaiheessa, keskivaiheilla ja loppuvaiheessa?
2. Millä keinoin voit tukea uraohjauksella eri ammatillisissa kehitysvaiheissa olevia opiskelijoita?
3. Millaisella uraohjauksella voit valmistaa opiskelijoita epävarmaan työelämään?
4. Millaista urasuunnittelua opiskelijan olisi mielestäsi tehtävä henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassaan (hops) opintojen eri vaiheessa?

Vastauksia sain kaikkiaan 14, joista viisi oli liiketoiminnan alan, neljä sosiaali- ja terveysalan, sekä viisi tekniikan alan tutoropettajilta. Vastaajista puolet oli miehiä ja puolet naisia.

Aineiston analysointi

Analysoin aineiston osittain teoria- ja osittain aineistolähtöisesti. Aineiston luokittelua sekä teorialähtöisesti että aineistolähtöisesti voidaan pitää tutkimuskirjallisuuden mukaan suotavana, ja sen katsotaan lisäävän analyysin us-

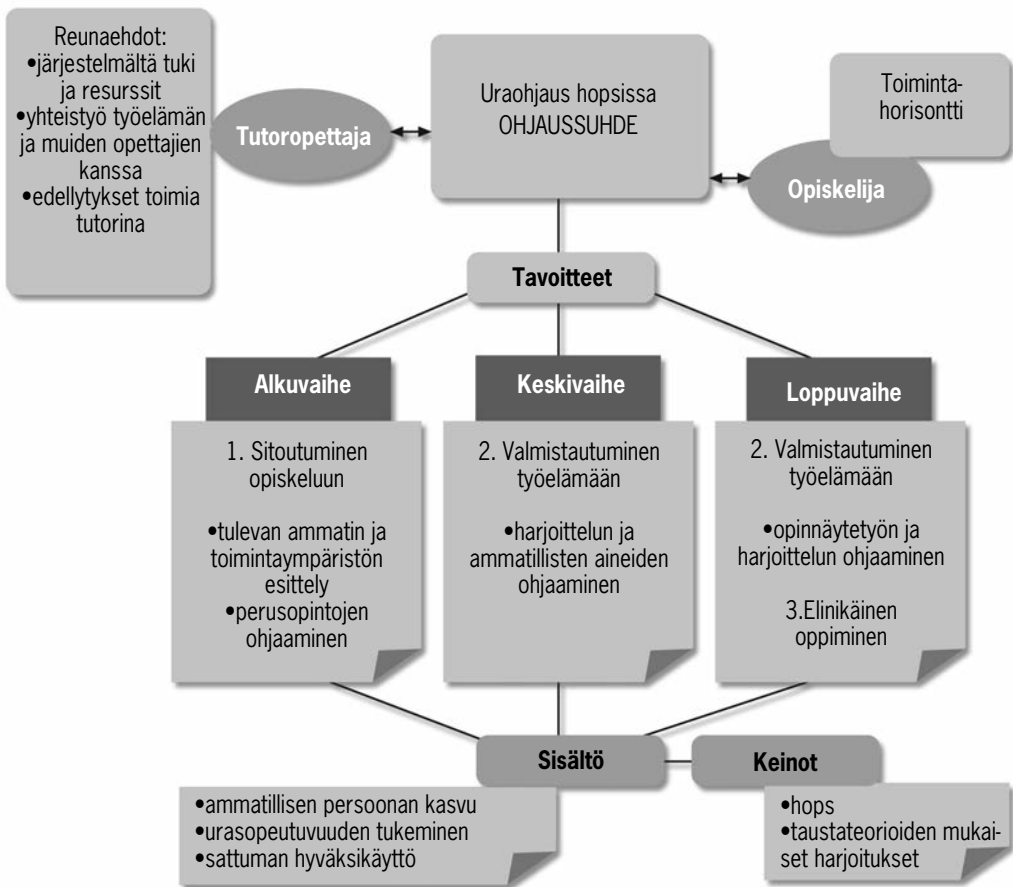
kottavuutta (Berg 2009, 347). Tutkimusotteeni oli hermeneuttinen, eli pyrin ymmärtämään ja tulkitsemaan informanttien kertomuksia. Hermeneutiikassa pyritäänkin etsimään tulkinnalle sääntöjä, joita noudattaen voidaan puhua vääristä tai oikeammista tulkinnoista. Hermeneuttinen tutkimus kohdistuu ihmisten väliseen kommunikointiin, jolloin tutkija tulkitsee esimerkiksi tutkittavan kirjoitetulle tekstille antamia merkityksiä. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 34–35).

Tutkimusmetodina käytin sisällön analyysiä, ja tutkimusaineiston hallinnan ja analyysin apuvälineenä hyödynsin QSR NVivo-ohjelmaa. Ohjelma auttaa aineiston järjestämisessä, käsittelyssä, varastoimisessa ja uudelleen koodaamisessa (Kelle 2007, 445; Robson 2002, 462; Saldaña 2009, 22). Aineiston luokittelussa käytin analyysiyksikkönä vastaajan ilmaisemaa ajatuskokonaisuutta, eli yksi koodaus sisälsi vähintään yhden lauseen, mutta saattoi sisältää myös useita virkkeitä. Analyysiyksikkönä on mahdollista käyttää yksittäisiä sanoja, kokonaislausumia tai repliikkejä (Mäkelä 1990, 58). Tutoropettajien aineistoa keräsi ½ - 12 sivua yhdeltä vastaajalta, yhteensä 29 sivua.

Tulokset: Tutoropettajien näkemykset uraohjauksesta

Kuviossa 1 on esitetty tutoropettajien näkemykset ammattikorkeakoulun uraohjauksesta.

Pyrim löytämään viitteitä siitä, onko uraohjausta tehostamalla mahdollista pystyä ehkäisemään opiskelijoiden opintojen keskeyttämishalukkuutta. Aikaisemmissa tutkimuksissa on jo pystytty

Kuvio 1. Tutoropettajien näkemykset ammattikorkeakoulun uraohjauksesta.

osoittamaan, että opiskelijat keskeyttävät opintonsa eri syistä, joista osa liittyy organisaatioon, osa huonoon ohjaukseen ja osa henkilökohtaisiin syihin, kuten elämäntilanteisiin. Tässä nyt käsitellyssä tutkimuksessa tutoropettajat määrittelevät onnistuneen ohjausprosessin olevan mahdollista toteutua, mikäli tietyt reunaehdot toteutuvat. Näistä organisaatiota koskevista ehdoista tärkeinä pidetään korkeakoulun takaamaa tukea toiminnalle ja riittäviä resursseja. Henkilökohtaisen ohjauksen mahdollistamisen on todettu aikaisemmin olevan kytköksissä korkeakoulun toimintakulttuuriin, eli siihen, miten ohjaukseen suhtaudutaan ja miten sitä resurssoidaan (Lairio & Rekola 2007,

123). Opiskelijoiden tyytymättömyys ohjaukseen on usein ollut yhteydessä siihen kokemukseen, ettei ohjaajilla ole ollut riittävästi aikaa opiskelijoiden yksilölliseen kohtaamiseen, kohteluun ja ohjaamiseen (Rautopuro & Väisänen 2001, 14, 70).

Tutoropettajat näkevät onnistuneen uraohjauksen kannalta erittäin tärkeäksi toimivat yhteistyösuhteet. Näiden erilaisten suhteiden osalta osoittautui, että työelämäyhteistyön täyttä potentiaalia ei hyödynnetä. Ensinnäkään oppilaitoksen alumneja ei juurikaan käytetä uraohjauksessa, vaikka alumnit esimerkiksi uratarinoiden kertojina toisivat työelämän lähelle uutta opiskelijaa. Lisäksi yh-

teistyö uupuu opiskelijoiden harjoittelupaikkojen hankkimisessa. Korkeakoulun vastuulla on huolehtia siitä, että kaikille opiskelijoille löytyy harjoittelupaikka, jotta harjoittelut saataisiin suoritettua opintojen ja ammatillisen kasvun kannalta hyödyllisesti. Oppilaitos on kuitenkin jättänyt liiketoiminnan ja tekniikan koulutusaloilla harjoittelupaikkojen hankkimisen kokonaan opiskelijoiden omalle vastuulle. Työelämäyhteistyö jää vaillinaiseksi myös opinnäytetöiden osalta, sillä töiden aiheiden valinnoissa ohjaajat tukevat lähinnä opiskelijoiden omia ajatuksia. Työelämäyhteistyötä pystyttäisiin syventämään, jos opinnäytetöiden aiheet nostettaisiin työpaikkalähtöisesti. Näiden tulosten valossa voidaan todeta, että uraohjauksen tulisi olla työelämälähtöisempää.

Tässä tutkimuksessa tuen ja resurssoinnin lisäksi rakenteellisista tekijöistä nousee esille jonkinlaisena organisaation arvostuksen puutteena se, ettei ohjaajana toimivalta edellytetä minkäänlaista ohjausalan pätevyyttä, vaikka tutoropettajien mielestä pätevyydellä olisi suuri merkitys onnistuneen ohjausprosessin läpiviemisessä. Kansainvälisissä tutkimuksissa ohjaajien pätevyysvaatimuksesta ja kouluttamisen tarpeesta on tosin osoitettu, että ohjausalan ammatilaiseksi kasvetaan ennemminkin ohjauskokemusta kasvattamalla kuin tutkintoja suorittamalla, mutta on kuitenkin huomioitava, että näissä tutkimuksissa raportoidaan ohjaajista, jotka ovat käyneet jonkinlaisen ohjausalan koulutuksen (Granello 2010). Suomessa ongelmana on, ettei ohjaajilla ole välttämättä ollenkaan ohjausalan koulutusta, vaan kuka tahansa opettaja voi toimia ohjaajana.

Ohjaajien pätevyyden lisäksi ohjaajien persoonallisilla ominaisuuksilla on vaikutusta ohjausprosessin onnistumiseen. Fouadin ym. mukaan (2007, 20–21) kansainväliset tutkimukset tukevat näkemystä, että ohjaajan tulisi olla persoonaltaan lämminhenkinen ja empaattinen, joka kykenee läheiseen yhteistyösuhteeseen ohjattavan kanssa, jotta ohjattavat saadaan sitoutumaan uraohjausprosessiin aktiivisina kumppaneina. Amundsonin ym. (2010, 336–351) mukaan uraohjaajan tulee olla tukeva, rohkaistava vuorovaikutukseen ja kyettävä lisäämään ohjattavan turvallisuuden tunnetta.

Etenkin 2000-luvulla on käyty keskustelua myös siitä, miten pitkään uraohjausta tulisi olla tarjolla opiskelijoille ja missä opintojen vaiheessa ohjaus olisi hyödyllisintä. Tässä tutkimuksessa tutoropettajat arvioivat, että uraohjauksen tarve heti opintojen alkuvaiheesta lähtien on ilmeinen. He katsovat, että ohjauksen tarve on korostunut etenkin niillä opiskelijoilla, jotka ovat vielä kypsyttömä uravalinnassaan, ja joiden turvallisuuden tunnetta olisi tärkeä vahvistaa. Tutoropettajat pitävät opintojen alkuvaihetta ohjauksen kannalta erittäin intensiivisenä orientaatiovaiheena, jolloin opiskelijat tulee saada nopeasti kiinni opintoihinsa. Uraohjauksen aloittamisen tärkeys heti opintojen alkuvaiheessa saa tukea myös aikaisemmin tehdyistä tutkimuksista, joissa opiskelijoiden on osoitettu olevan kypsyttömä uravalinnassaan, ja jolloin nimenomaan turvallisen ilmapiirin luomisen on osoitettu olevan tärkeää tuettaessa opiskelijaa irtautumaan läheisistään ja luomaan uusia opiskeluunsa liittyviä kontakteja. On osoitettu, että vaikei opiskelija ylipäättään kokisi mitään

erityisiä vaikeuksia opinnoissaan, niin runsaat 70 % kaippaa ainakin jonkinlaisia opinto-ohjausta aloitussyksyn aikana. (Lerikkanen 1999, 3, 165–166.)

Tämän nyt käsillä oleva tutkimus osoittaa myös, että opiskelijat tarvitsevat henkilökohtaisen ohjaussuhteen koko opintojen ajaksi. Ohjaussuhde voi vaihdella intensiteetiltään, ja se sisältää erilaisia uraohjauksen elementtejä opintojen eri vaiheissa. Alkuvaiheen opintoihin sitouttamisen ohella, mutta etenkin opintojen keskivaiheessa, uraohjauksessa nousee esille työelämään valmistaminen. Opiskelijoita valmennetaan harjoittelujen avulla työelämään. Opintojen loppuvaiheessa opiskelijan odotetaan täyttävän valmiudet astua työelämään jo täysipainoisena ammattilaisena. Opinnäytetyö suositaan tehtäväksi hankkeistettuna johonkin työpaikkaan ja työpaikan odotetaan harjoittelupaikkojen ohella toimivan mahdollisena porttien avaajana ensimmäiseen työsuhteeseen. Loppuvaiheen uraohjauksessa nousee esille myös elinikäiseen oppimiseen ohjaaminen. Toisaalta elinikäiseen oppimiseen ohjaaminen tulee esille myös koko opintojen ajan työstettävässä hops-prosessissa.

Uraohjausta toteutetaan pääasiassa hops-prosessissa. Hops-prosessin avulla ohjaussuhteen nähdään muodostuvan henkilökohtaiseksi ja luottamukselliseksi, jossa käydään kahdenkeskisiä neuvotteluja, ja suunnitellaan yhdessä opiskelijan tulevaisuutta. Tutoropettajat pitävät tärkeänä, että opiskelija ottaa omalta osaltaan vastuun prosessin onnistumisesta, eli sitoutuu prosessiin. Hops-prosessissa tuetaan opiskelijan ammatillista kasvua, hyvää itsetuntemusta, kykyä hyvään päätöksentekoon, ja tavoitteena on itseohjautuva ammattilai-

nen. Opiskelijan oman suunnittelun ja vastuunoton opinnoista nähdään olevan tärkeä opintoihin sitoutumista edistävä tekijä.

Savickasin (2005) teorian mukaan nykyisessä työelämässä, jossa työuria tehdään usein monia, pärjääminen mahdollistuu, kun opiskelijan uran rakentumista tuetaan vahvasti henkilökohtaisessa ohjaussuhteessa, ja juuri tähän tutoropettajat pyrkivät. Suurimpana ohjauksellisena ongelmana ohjaajat nostavat esille ne opiskelijat, jotka eivät joko koe tarvetta ohjaukseen, tai eivät jostain muusta syystä viitsi tulla ohjaustapaamiisiin. Usein juuri eniten ohjausta tarvitsevat opiskelijat ovat tällaisia, eli heihin ei saa muodostettua henkilökohtaista ohjaussuhdetta, minkä näyttäisi olevan merkityksellistä ennen kaikkea opintoihin sitoutumisessa. Vastaavaan tulokseen ovat päätyneet myös Lerikkanen (2002, 81) ja Penttilä, (2008, 80).

Aiemmissä tutkimuksissa on tullut esille, että opintonsa keskeyttäneet opiskelijat eivät ole kokeneet saamaansa opinto-ohjausta tarpeeksi henkilökohtaiseksi, ja he ovat olleet tyytymättömiä opintojen suunnittelua varten saatuun tietoon ja tukeen. Ammattikorkeakoulun kannalta keskeisimmäksi keskeyttämisen ehkäisykeinoksi nämä opiskelijat ovat esittäneet juuri ohjauksen henkilökohtaistamista ja tiivistämistä. (Penttilä 2008, 3, 80.) Toisaalta ne opiskelijat, jotka eivät ole kokeneet saavansa riittävästi ohjausta, ovat kuitenkin tiedostaneet, että ohjaukseen hakeutumattomuus on ollut pääasiassa kiinni heidän omasta aktiivisuuden puutteestaan (Haapala 2003, 11–12). Ammattikorkeakoulun uraohjauksessa onkin havaittavissa selvä paradoksi. Teorioista ja tutkimuksista saadut tulokset kertovat kiis-

tatta henkilökohtaisen uraohjauksen olevan erittäin merkityksellistä opintojen keskeyttämisen ehkäisemisessä ja työuralla pärjäämisessä. Kuitenkaan näitä opintojen potentiaalisimpia keskeyttäjiä ei kyetä saamaan osallistumaan ohjausprosessiin, toisin sanoen ohjauksen kohdentamiseen ei ole ollut keinoja.

Tässä tutkimuksessa tutoropettajien mielestä opettajakunta ei yleisesti hyväksy Hodkinsonin ym. (1997) ja Michellin ym. (1999) teorioiden mukaista sattuman merkityksellisyyttä koulutusalan valinnassa tai alaan sopeutumisessa. Tutoropettajat kuitenkin pääsääntöisesti ohjaavat opiskelijoita teorioiden mukaisesti niillä periaatteilla, joiden mukaan opiskelijoiden tulisi oppia hyödyntämään myös ennalta arvaamattomia satunnaisia tekijöitä elämässään. Lisäksi ohjaajat edistävät ohjauksessaan Savickasin (2005) teorian mukaista opiskelijoiden ammatillista kasvua. Tutoropettajat tunnistavat, että opiskelijat kykenevät ottamaan vastaan vain sellaisen uraohjauksen, joka sopii opiskelijan käsitykseen hänestä itsestään, ja siihen käsitykseen, millaisia mahdollisuuksia hän uskoo itsellään olevan työmarkkinoilla, eli ohjaajat otavat ohjauksessaan huomioon opiskelijoiden toimintahorisontit, vaikeivat tätä Hodkinsonin ym. (1997) teorian mukaista käsitettä käytäkään.

Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa ainoastaan yhtä käsitystä, vaan reliabelius ja validius määntyvät ennen kaikkea siitä, miten luotettavasti koko tutkimusprosessi on pystytty tekemään ja kuvaamaan. Prosessiin

vaikuttavat sekä analyysimenetelmät että tutkija itse tulkitessaan aineistoa. (Eskola & Suoranta 2000, 209–215; Silverman 2001, 12.) Tässä tutkimuksessa *aineiston keruu* ei toteutunut täysin suunnittelemani tavalla, sillä sain vastauksia vain 14, joten tekemäni harkinnanvarainen valinta ei ollut kovin onnistunut.

Analysoidessani aineistoani hermeneuttisen kehän mukaisesti tiedostin esiymmärrykseni ilmiöstä. Aikaisemmat tutkimukset olivat ohjanneet jo tutkimuskysymysten asettamista ja tutkimuksen taustaksi valittujen teorioiden keskeiset käsitteet ohjasivat osittain aineiston luokittelua. Tiedostin esiymmärryksen merkityksen ja pyrin analysoimaan aineistoa avoimin mielin palaten prosessin eri vaiheissa aina uudelleen alkuperäiseen aineistoon. Tarkoitukseni oli ennen kaikkea onnistua tulkitsemaan informanttien asioille antamia merkityksiä heidän kirjoittamistaan teksteistä. Hermeneuttisen kehän kulkeminen tarkoittaa juuri sitä, että tutkija tunnistaa omat ennakkoluulonsa, eikä anna niiden estää häntä kuulemasta tutkittaviensa aitoa sanomaa. On kuitenkin mahdollista, että joku toinen tutkija päätyy omien kokemuksiensa myötä erilaisiin tulkintoihin. (Gadamer 2004, 64–65, 117.)

Korkeakoulututkija McInnis (2001) kritisoi tämän tyyppistä yhden korkeakoulun sisällä tehtyä tutkimusta. Hänen mukaansa tällainen tutkimus ei lisää kumulatiivista tietoa, vaan ennemminkin sirpaloi sitä. McInnis pelkää, että paikallinen tutkija kykenee tuomaan esiin vain paikalliset olosuhteet. (McInnis 2001, 111–113.) Opintojen keskeyttäminen ja uraohjaukseen liittyvät ongelmat ovat ilmiöinä kuitenkin jo aikaisempien

Taulukko 1. Uraohjauksen parantamistoimenpiteet tutoropettajien mukaan.

Uraohjauksen parantamisesitykset	Mitä tehtävä?
1. Uraohjauksen kohdentaminen	<ul style="list-style-type: none">• kohdennettava uraohjaus erilaisena eri opiskelijoille• nostettava ohjauksen keskiöön alavalinnastaan epävarmat opiskelijat, joilla on vaikeuksia kiinnittyä alaan
2. Sattuman merkityksen tunnustaminen elämän valinnoissa	<ul style="list-style-type: none">• ohjattava opiskelijoita tunnistamaan sattumat ja käyttämään sattumia hyväkseen tietoisesti
3. Ohjaajalle pätevyysvaatimukset	<ul style="list-style-type: none">• varmistettava ohjauksen laatu• varmistettava ohjaajan soveltuminen ohjaajaksi: pätevyys ja persoonallisuus
4. Työelämälähtöisyyden lisääminen	<ul style="list-style-type: none">• korkeakoulun vastattava viime kädessä harjoittelupaikkojen löytymisestä opiskelijalle opiskelun oikeassa vaiheessa• ohjaajien lisättävä työelämäyhteistyötä uraohjauksessa: työpaikkavierailuja opintojen alkuvaiheessa, alumneja ja muita työelämä edustajia uratarinoiden kertojina loppuvaiheessa• korkeakoulun ohjattava työelämää hyödyntämään oppinäytetöitä, jotta ne palvelevat työelämästä nousseita tutkimisen tarpeita

tutkimusten mukaan aivan samansuuntaisia koko korkeakoulusektorilla. Lisäksi nämä ilmiöt ovat näyttäneet erityisen voimakkaina ammattikorkeakouluissa, mikä on nähtävissä tämänkin tutkimuksen tulosvertailuissa. Tutkijana uskon, että saman ilmiön tutkiminen eri organisaatioissa hieman eri näkökulmista mahdollistaa parhaan mahdollisen kokonaiskuvan saamisen. Lisäksi tässä tutkimuksessa käytetyt menetelmät ovat hyvin yleisiä ja toistettavia toisissakin konteksteissa. (Ks. Kalima 2011, 93.) Tutkimustuloksille löytyi tukea korkeakouluissa aikaisemmin tehdyistä tutkimuksista, mutta lisäarvona pystyttiin tuottamaan myös uusia tuloksia, joita hyödyntämällä ammattikorkeakoulujen uraohjauksista on mahdollista parantaa.

Pohdinta

Oheisessa taulukossa 1 on kuvattuna tutkimuksessa esiinnou-seita toimenpiteitä uraohjauksen kehittämiseksi ammattikorkeakou-lussa.

Tutkimuksen avulla saadaan esille näkökulmia siitä, millaista ammattikorkeakoulun uraohjauksen tulisi olla, jotta se vastaisi 2010-luvun työelämän haasteisiin ja jotta se olisi nykyistä tehokkaampaa. Tutoropettajat määrittelevät onnistuneen ohjausprosessin olevan ylipäätään mahdollista toteuttaa, kunhan korkeakoulussa varataan ohjaukseen riittävät resurssit. Ohjauksen resurssoinnin hankaluutena pidetään kuitenkin sitä, ettei korkeakouluilla ole osoittaa tunnuslukuja, joilla ne voivat tehdä näkyväksi ohjaukseen kohdennetut henkilöresurssit, seurata niiden käyttöä tai

tarkistaa resurssien kohdentamista. Perinteisesti ohjaustyön mitoittamisessa on käytetty määrällisiä lukuja, joita ei voida pitää hyvinä mittareina, koska resurssoinnin tulisi perustua sekä ohjauksen kysyntään että ennen kaikkea ohjaukselle asetettuihin tavoitteisiin. (Moi-tus ym. 2001, 29–30.) Ohjausresurssi ei tule koskaan riittämään, jos kaikille opiskelijoille pyritään tarjoamaan hyvin kattavaa ohjausta riippumatta sen intensiteetin tarpeesta. Tässä tutkimuksessa osoitetaan, että ohjauksen tehostamisessa tärkein seikka on sen oikea kohdentaminen juuri niille opiskelijoille, jotka ovat edelleen epävarmoja jo valitsemastaan koulutusalaista ja uraa koskevista ratkaisuksista. Kansainväliset tutkimukset tukevat tätä tulosta, sillä niiden mukaan syvälliseen henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen perustuva ura-ohjaus on välttämätöntä ainoastaan niille, jotka ovat todella sen tarpeessa. (Ks. Sampson Jr. 2009, 91.)

Uraohjauksen sisällön osalta tämä tutkimus osoittaa, että tutoropettajien mukaan opettajat eivät yleisesti tunnista, eivätkä ainakaan tunnusta Hodkinsonin ym. (1997) ja Mitchellin ym. (1999) teorioiden mukaista sattuman suurta merkitystä opiskelijoiden koulutukseen päätymisessä, vaikka sattumalta tehtyä alavalintaa ei tulisi pitää automaattisesti negatiivisena lähtökohtana opinnoille. Ymmärtämättömyys sattumien merkityksestä nuoren elämässä, kuten koulutusalan valinnassa tulee esille ohjaajien näkemyksessä, ettei heidän mielestään ole syytä tukea eikä edes yrittää integroida opiskelijaa opiskelupaikkaan, jos alavalinta tuntuu opiskelijasta epävarmalta. Ohjaajan tulisi kuitenkin tunnustaa sattumien vaikutus elämässä, jotta hän pystyisi tietoisesti ohjaamaan opiskelijoita käyttämään sattumia hy-

väkseen. Tämä esille tullut ilmiö tuo uutta tietoa mahdollisuudesta käyttää näitä teorioita esimerkiksi ohjaajien kouluttamisessa. Lisäksi se avaa tarpeen jatkotutkimukseen, jossa tulisi selvittää tätä ilmiötä tarkemmin. Olisi mielenkiintoista tietää, paljonko esimerkiksi opintojen keskeyttämisistä voitaisiin vähentää, jos opiskelijaa ohjattaisiin määrätietoisesti luottamaan mahdollisuuksiinsa pärjätä valitulla alalla, vaikka ala ei tuntuisikaan opintojen alkuvaiheessa itselle sopivalta.

Näyttää siltä, että aikaisempia tutkimuksia vahvasti täydentävänä tietona voidaan esittää tämän tutkimuksen tulosten perusteella, että tutoropettajana toimimisen edellytyksiin tulisi kuulua jonkinlainen ohjausalan pätevyys. Ohjauskoulutuksella tulisi tarjota nykyaikaista teoriapohjaista tietoa alavalintaansa ja koulutustaan sekä uraansa puntaroivien opiskelijoiden ohjaamisen mahdollisuuksista. Lerikkanen (2002, 80–81) on jopa esittänyt, että tulevaisuudessa yhtenä korkeakoulujen ohjauksen arviointikohteena laadunhallinnan kannalta voisi pitää ohjaushenkilöstön kelpoisuutta, eli suoritettuja ohjausalan opintoja. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tämä esitys vaikuttaa varsin kannatettavalta.

Tässä tutkimuksessa tutoropettajat näkevät hyvin toimivan uraohjauksen kannalta erittäin tärkeäksi toimivat yhteistyösuhteet. Osoittautui, että työelämäyhteistyön täyttä potentiaalia ei hyödynnetä, vaikka ammattikorkeakoulut ovat profiloituneet yliopistoihin nähden vahvoina työelämäläheisinä oppilaitoksina.

Lähteet

- Amundson, N. E., Borgen, W. A., Iaquinta, M., Butterfield, L. D. & Koert, E. 2010. Career Decisions From the Decider's Perspective. *The Career Development Quarterly* 58, 336–351.
- Berg, B. L. 2009. *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Seventh Edition. Pearson International Edition. California State University, Long Beach. Allyn & Bacon.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fouad, N. A., Chen, Y-L., Guillen, A., Henry, C., Kantamneni, N., Novakovic, A., Priester, P. E. & Terry, S. 2010. Role Induction in Career Counseling. *The Career Development Quarterly* 56, 19–34.
- Gadamer, H-G. 2004. *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Tampere: Vastapaino.
- Granello, D. H. 2010. Cognitive Complexity Among Practising Counselors: How Thinking Changes With Experience. *Journal of Counseling & Development* 88, 92–100.
- Haapala, A. 2003. Suunniteltuja sattumia yliopisto-opiskelussa? Ensimmäisen vuoden opiskelijat opintojensa suunnittelijoina. Teoksessa A. Haapala & S. Pöntinen (toim.) *Opiskelun ohjaus verkossa. Joensuun yliopiston opetusteknologiakeskuksen selosteita* 4, 7–21.
- Hodkinson, P. & Sparkes, A.C. 1997. Careership. A sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education* 18 (1), 29–44.
- Kalima, R. 2011. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002–2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen yksikkö.
- Kelle, U. 2007. Computer-assisted qualitative data analysis. Teoksessa C. Seale, G. Gobo, J. F. Gubrium & D. Silverman (toim.) *Qualitative Research Practise*. London: SAGE.
- Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Helsinki: Opetusministeriö.
- Lairio, M. & Rekola, H. 2007. Opiskelijoiden tarpeet ohjauskulttuurin kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa M. Lairio & M. Penttilä (toim.) *Opiskelijälähtöinen ohjaus yliopistossa*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 107–127.
- Laitinen, A. & Halonen, M. 2007. Keskeyttämisen syyt selville – opinnot loppuun ammattikorkeassa! Opintojen keskeyttäminen Savonia-ammattikorkeakoulussa vuonna 2005. Savonia-ammattikorkeakoulun julkaisusarja D 3/2008.
- Lerkkanen, J. 1999. Ammattikorkeakoulun aloittavien opiskelijoiden koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Lerkkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Teoksessa J. Helander & S. Seinä (toim.) *Citius. Altius. Fortius. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa*. Hämeen ammattikorkeakoulu, 75–82.
- Lähteenoja, S. 2010. Uusien opiskelijoiden integroituminen yliopistoon. Sosiaalipsykologinen näkökulma. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 23.
- McInnis, C. 2002. Signs of disengagement? Responding to the Changing Work and Study Patterns of Full-Time Undergraduates in Australian Universities. Teoksessa J. Enders & O. Fulton (toim.) *Higher education in a globalising world*. Dordrecht: Kluwer, 175–189.
- Mitchell, K. E., Levin, A. S. & Krumboltz, J. D. 1999. Planned happenstance: constructing unexpected career opportunities. *Journal of Counseling and Development* 77 (2), 115–124.
- Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. *Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja* 13. Helsinki: Edita.
- Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Painokaari Oy, 42–61.
- OPM 2010. Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11.
- Penttilä, J. 2008. Kävin kokeileen kepillä jäätä. Tutkimus opintojen keskeyttämisestä Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta. Tamkon julkaisusarja.
- Rautopuro, J. & Väisänen, P. 2001. Experiencing studies at the University of Joensuu. Modelling a student cohort's satisfaction, study achievements and dropping out. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 7.
- Robson, C. 2002. *Realworld Research. A Resource for Social Scientists and Practitioner-*

Researchers. Second Edition. UK: Blackwell Publishing.

Saldaña, J. 2009. The Coding Manual for Qualitative Researchers. London: SAGE.

Sampson Jr., J. P. 2009. Modern and Post-modern Career Theories: The Unnecessary Divorce. *The Career Development Quarterly* 58, 91-96.

Savickas, M. L. 2005. The theory and practice of career construction. Teoksessa S. D. Brown & R. W. Lent (toim.) *Career development and counseling. Putting theory and research to work*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 42-70.

Silverman, D. 2001. *Doing qualitative research. A practical Handbook*. SAGE Publications. London.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vuorinen, P. & Valkonen, S. 2001. *Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa opilaitoksen näkökulmasta*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslustoista 14.

